

2021. SZEPTEMBER 2.
XXXI. ÉVFOLYAM, 35. SZÁM
WWW.ERDELYINAPLO.RO

Erdélyi Napló

LŐRINCZI ZOLTÁN ÁLLAMTITKÁR A MONARCHIA SZÉTESÉSÉHEZ VEZETŐ DIPLOMÁCIAI ÚTVESZTŐKRŐL BESZÉLT SZATMÁRNÉMETIBEN

Trianon nem hirtelen földindulás volt

FOTÓ: MAKKAY JÓZSEF

Trianon-napot szervezett a Szatmári Híd Egyesület. Az elmúlt tíz esztendőben a Partiumi Híd Fesztivált és a magyar hősökhez köthető számos megemlékezést tető alá hozó ifjúsági szervezet vezetője, Krakó Rudolf idén Lőrinczi Zoltánt, a budapesti Emberi Erőforrások Minisztériumának nemzetközi ügyekért felelős államtitkárát hívta meg előadásra.

→ MAKKAY JÓZSEF

Az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács szatmárnémeti székházában szervezett rendezvényen az erdélyi származású politikus – aki korábban a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyászati Egyetem oktatója volt – a korabeli nemzetközi diplomácia térfeléről közelítve vizsgálta a trianoni békeszerződést, illetve az oda vezető utat.

Trianon mai nemzetközi megközelítésével kapcsolatban a budapesti államtitkár érdekes történetet osztott meg hallgatóságával. Minisztériumi hivatalában fogadta az egyik olyan nyugat-európai ország nagykövetét, amely az első világháborút követően szívesen részt vett a békeszerződés előkészítésében és aláírásában. A beszélgetések során a diplomata szóvá tette, hogy hazája és kormánya tisztában van azzal, hogy Magyarország számára mekkora trauma volt a trianoni esemény, és mekkora problémát okozott területeinek elvesztése, elcsatolása, de azt javasolta: „száz év után Magyarország tegye túl magát a sérelmeken, és nézzen a jövőbe”.

„Meggérdeztem a vendéget, nekünk miért kell csak Magyarországra gondolni? Miért ne beszéljünk a magyar nemzetről? Miért ne formálhatnánk jogot arra, hogy a magyar nemzet fájdalmat érezhessen a trianoni béke után nehéz helyzetbe került nemzetrészekért, amelyek száz éve szenvednek magyarságukért? Milyen nemzetközi szerződés tilthatja meg Magyarországnak, hogy alkotmányba foglalja a Szabó Dezső által megfogalmazott gondolatot, amely szerint minden

magyar felelős minden magyarért? Felvetéseimre a tapasztalt nyugati diplomata nem válaszolt, hanem hosszan elnézett a fejem mellett és elbúcsúztunk” – idézte fel a trianoni békediktátum mai nemzetközi megítéléséről szóló tapasztalatait Lőrinczi Zoltán.

A részleteket homály fedi

Előadásában a politikus részletesen bemutatta azt a diplomáciai környezetet, amely a 19. század elejétől lépésről lépésre alakult át a Trianont megelőző száz esztendőben. Mint fogalmazott, a diplomáciában kicsit bajban vagyunk a tényekkel: „hogyan és miért történt, csak akkor tudhatjuk meg, ha megismerjük az összes adatot, gondolkodást, érvelést, befolyást, ami a dolgok állásához vezetett. A történelemtudomány ezzel általában adós marad. Tisztán látni csak az összes tényező ismeretében lehet”. A politikus szerint ezért nagyon nehéz megérteni számos történelmi esemény hátterét, mert a legfontosabb részleteket – a döntésekhez vezető tárgyalásokat, a diplomátoknak adott szóbeli utasításokat, érveléseket – homály fedi. Ha ezeket mégis lejegyezték, a legtöbb állam a hozzáférés lehetőségét megtagadva titkosítja a levéltári forrásokat. Példaként az 1848-as

→ **A magyarság nyakán akkor jelent meg az első hurok, amikor a 20. század elején felerősödött az orosz cári udvar által támogatott pánszláv mozgalom.**

forradalom körülményeit hozta fel. Az egykori császári-királyi bécsi levéltár számos forrása ma is elérhetetlen a magyar kutatók számára. „Ha valakinek sikerül hozzáférnie ezekhez az adatokhoz, megtértem az útiköltségét” – fogalmazott az államtitkár. A kutatók hasonló tiltásokkal találkozhatnak Oroszországban is, ahol több száz évre visszamenőleg sem tanulmányozhatók a cári udvarból származó diplomáciai feljegyzések. Lőrinczi szerint az államoknak nem érdeke, hogy a közönség megtudja, milyen gondolatmenetek és érvelések vezettek el egy-egy történelmi dön-



Szatmári látogatásán Lőrinczi Zoltán államtitkár megkoszorúzza Lázáriban a 2. világháborús hősök emlékművét

téshez. A nemzetközi szerződések kapcsán az is nagy fontossággal bírhat, hogy a kétoldalú szerződések közül mi és miért maradt ki.

Az elvek ideje lejárt

Az európai diplomácia a 19. század közepén jelentős törést szenvedett. Az államtitkár szerint az 1850-es évekig a diplomáták úriemberek voltak, és az európai diplomáciát egyféle erkölcsiség határozta meg. A gyors változást jól mutatja Felix zu Schwarzenbergnek, az Osztrák Császárság miniszterelnökének 1851-ben, az egyik nagykövetével folytatott tárgyaláson elhangzott mondata, miszerint az európai nemzetközi kapcsolatokban az elvek ideje lejárt. A megfogalmazás tökéletesen jellemzi az ezt követő 50-70 év lényegét az európai diplomáciában.

Korának legbefolyásosabb politikusa, az osztrák államférfi, Metternich idején – aki 1848 előtt évtizedekig vezette Ausztriát – minden kiszámítható volt a nemzetközi politikában. A hosszú lefutású diplomatakarriereket a százafordulóra felváltották a kérészeletű miniszteri tárcák és egyéb politikai tisztségek. A nemzetközi

diplomácia gyökeresen átalakult, miközben a nagyhatalmak sora cseréltek helyet. A 19. század második felében azonban még annyira erős volt az európai diplomácia, hogy megakadályozta az 1870-es évekre elfajult nézeteltérések világháborúvá válását. A 19. század végére és a 20. század elejére azonban a korábbi, erősnek bizonyult diplomáciai háló – amely számos konfliktust sikeresen orvosolt – teljesen fellazult és szétesett.

„A magyarság nyakán akkor jelent meg az első hurok, amikor a 20. század elején felerősödött az orosz cári udvar által támogatott pánszláv mozgalom. A korabeli Szentpétervárt azt sugallta a nem államalkotó szláv népeknek, hogy valamiféle elnyomás alatt élnek az Osztrák–Magyar Monarchiában” – fogalmazott Lőrinczi Zoltán. Az egyre jobban elmérgesedő helyzetet a dualista rendszerben folyamatosan erősödő Magyarország nem tudta kezelni, vagy a bécsi udvarból származó titkosszolgálati információkat hallgatták el előle.

A politikus szerint a monarchia kívülről feltüzelt nemzetisé-

geit Ferenc Ferdinánd osztrák–magyar trónörökösnek sikerült volna lecsillapítania, és hosszú távú megoldást ajánlani számukra. A megoldásokat a trónörökös már korábban kidolgozta, és az addig duális rendszerként működő monarchiát olyan államformává akarta átalakítani, amely leginkább a mai Svájcra hasonlítana, ahol a különböző népek egyenrangú félként vesznek részt az államvezetésben. Nem véletlen, hogy a monarchia nemzetiségei benne bíztak leginkább. Ha terve beválna, sikerült volna nemcsak az első világháborút, hanem a monarchia szétesését és Magyarország feldarabolását is megelőzni. „Az orosz cári udvar tudtával ezért gyilkolták meg Ferenc Ferdinánd főherceget, mert a korabeli nagyhatalmi törekvéseknek teljesen más terveik voltak a térséggel” – fogalmazott Lőrinczi Zoltán, aki a rendelkezésünkre álló ismeretek birtokában egyértelműen kijelentette: Trianon nem hirtelen földindulás vagy villámcsapás volt, hanem egy alaposan kidolgozott diplomáciai manőver, amelyben semmiféle erkölcsiséget vagy elvet nem találunk.